Парть болн олн-ämтн

Мана орн-нутгин олн-ämтнä джиргълд, кесг джилин турщарт теднä керг-ӱӱлдвриг болн ухан-седклиг йилгъгч йовдл бäänä: эннь социалистическ обществин гардгч болн залгч чидл—Советск Союзин Коммунистическ партин хургуд. Эдн коммунизмӱр йовх алдр хаалгъд ончта девснъгӱд болдж темдглгднä.

Мана олн-ämтнä туургсн героическ кергӱдтнь КПСС-н XX-ч хург ончта орм эзлджäнä. Ӧдга цагин олн ämтнä хоорндк бäädлд гӱн научн цäälгъвр эн ӧгв, марксизм ленинизмин теорийин зäрм принципиальн положеньсиг творческ кевäр гӱӱдӱлв, советск олн-ämтиг коммунистическ тосхлтин илт программар агсв. Хургин тууджлгч шиидврмӱдиг кӱцäлгън, мана орн-нутгиг ик холд ӧмäрäнднь йовулв, энӱнä туурмджиг болн кӱчиг улм икдӱлв.

Ирх джилин январь сард КПСС-н дарани биш XXI-ч хург болхмн, тер хург 1959—1965 джилмӱдт, СССР-н олн-ämтнä эдл ахун делгрлтин контрольн то шӱӱдж хäлäхмн. Хургт белдвр—олн-ämтнä политическ болн кӧдлмшин шунмгъа ик гидгäр ӧӧдлӱлв—эннь болхла, советск ämтст партин политик ямр гидг ӧӧрхнинь медгддгинь болн ӱнтäгъинь герчлджäнä. Партин цуг чидлнь, энӱнä кӱчтä гидг бӱрдäгъäч ӱӱлдврнь — социалистическ Тӧрскнä хӱвин болн цецгрлтин тӧлä ноолданд, кӱч-кӧлсчнрин сулдан болн тетклтä бäädлин тӧлä залгдсн бäänä. Марксизм-ленинизмд эврäннь итклäрн, эврäннь зерглäнä болд хамцлтарн, олн-ämтнлä хагъцшго залгълдагъарн, кӱчтä парть олн-ämтнд энъ-зах уга иткл болв.

Коммунистическ партин бӱрдäгъäч болн алдр вождь В. И Ленин, орн-нутгт социалистическ хӱврлт кех тӧриг темдглклäрн, иигдж келсмн: „Мана парть, орн-нутгудин наадк цуг амтслä дӱнъцӱлхлä, бичкихн аг улс, энӱг-кӱцäхäр седв. Эн бичкн экн цугинь онъгдаулх тӧр ӧмнäн тäвб, онъгдаулдж чигн чадх". (Соч., 33 т. 404 халх). Ленинä герäснäс хаджилго, терӱнä дигласн, социализм тосхлгъна программ кӱцäдж, парть мана орн-нутгин джиргълиг кӱч кӧлсчнрин сä хääдж онъгдарулв. Урд ард хоцрсн Арäсä кӱчтä гидг индустриальн—колхозн социалистическ орн-нутгт, алдр, кӱӱршго Советск Союзд хӱврв. Эннь—мана Тӧрскнд хойрдгч нарт делкäн дäänд тууджлгч диилвр теткäд, дäänä хӧӧн—эдл-аху шулугъар хäрӱ босхлгъиг болн экономикин кӱчтä ӧслт ӧӧдлхиг, кӱч-кӧлсчнрин материальн бäädл-джиргълин болн культурн кемджäг ӧӧдлӱллгъ теткв.

Ӧдгä цагт советск орн-нутг эврäннь тууджлгч шин делгрлтин шин девснъгд бäänä. Социалистическ промышленность, хамгин тӱрӱнд тегäд олн-ämтнä цуг эдл-ахун, мана орн-нутгин кӱчиг цаарандь батруллгъна болн олн-ämтнä бäädл-джиргълин хаджилт уга ӧӧдлтин гол болгч—кӱнд индустрий хурдар ӧсджäнä.

Владимир Ильич Ленинä нертä Волжск гидроэлектростанцин тосхачнрин одахн болсн митингд босдж ӱг келхлäрн Н. С. Хрущев иигдж келв: зугл 1958 джилин зургъан сард мана орн-нутгт нӱӱрс—1949 джилинäс икäр: болд бас тедӱ мет, цӧ болн прокат болхла, 1950 джилинäс икäр; электроэнерг—1951 джилинäс икäр, трактормуд—бӱкл 1953 джилд гаргъснла äдл шаху; электровозмуд—1954 джилинäс икäр; нефть—1953 джилинäс икäр; газрас гардг газ—1956 джилинäс икäр гаргъгдв.

Промышленн продукцин кемджäгъäрн, Советск Союз Европин капиталистическ орн нутгудиг ик холд ардан ӱлдäсн деерäн, Америкин Соединенн Штатсиг кӱцх тӧр ӧмнäн тäвджäнä. Äмн болгъна тоод промышленн продукц гаргългъар ämтин ик делгрлттä капиталистическ орн-нутгудиг кӱцдж, давдж гарх—эврäннь гол экономическ тӧрäн тууджлгч ахр болзгт кӱцäхд кергтä тоотнь цугъар СССР-д бäänä. Эн эркн чинртä тӧриг кӱцäхд, 1959—1965 джилмӱдт СССР-н олн-ämтнä эдл-ахун делгрлгънä долан джилä зура кӱцäлгън эркн чинртä девснъгнь болхмн, терӱнä контрольн тоог КПСС-н XXI ч хург шӱӱдж хäлäхмн.

Бадлгъдж ӧсджäх промышленн производствла хамднь, Коммунистическ парть селäнä эдл-ахун ик гидг ӧӧдлт бӱрдäджäнä. Ахр цагин эргцд мана селäнä эдл-аху ард хоцрсн хоцрлтан уурулсн деерäн, ик гидг кӱцврмӱдтä болв. Ода болхла, Советск Союз США-с цагъан гуйрин буудя гаргългъарн хойр холванас ӱлӱ болв, шикрин свекл—дӱнънхд, гурвн холван, ноосн—хойр дундур холван ӱлӱ. Эн джил орн-нутгин теегмӱдäр буудян болн селäнä эдл-ахун нань чигн эркн чинртä культурмудин байн ургъц ургъадж авгдв. Нӱӱрт йовх колхозмудин болн совхозмудин седвäрäр, орн-нутгт, ämн болгъна тоод мах, ӱс болн тос гаргългъарн, ӧӧрхн джилмӱдин эргцд США-г кӧӧдж кӱцх, цуг олн-ämтнä джисäн делгрв.

Олн-ämтнä сä хääдж советск наукин болн техникин делгрлтин тӧлä. Коммунистическ парть зогслтан угагъар килмджäн ӧгнä. Советин орн-нутг, атомн кӱч эдллгънд бäрсн [illegible]гтä кӱцврмӱдäрн, реактивн самолетс тосхлгъарн болн межконтинентальн баллистическ ракет кедж гаргългъарн, цуг нарт делкäг ӧврӱлв. Космосд Газрин искусственн дахульс тäвäд, наукд болн техникд эн шин цагин эргц[illegible]кв.

Промышленн болн селäнä эдл ахун ӧӧдллгъиг, наук болн техник делгрӱллгъиг тасрлтан угагъар гардхларн, парть—советск ämтнä материальн [illegible] бäädл-джиргъл цаарандь ӧӧдлӱлх äрӱн цагъан седклин тӧр кӱцäджäнä. Сӱӱлин джилмӱдт кӧдлмшчнрин болн церглачнрин кӱч-кӧлснä олврнь, колхозникӱдин орунь темдгтäгъäр ӧсв. Кӧдлмшин ӧдрин кемджäг хаслгъар, кӱч-кӧлснä болн бäädл джиргъл ясруллгъар, ämтнä эрӱл-менд харлгъар ик тӧр кӱцäгдджäнä. Орн нутгт ämтн бääх гермӱд тосхлгън [illegible]гäр делгрджäнä.

Кӱнд промышленностин ӧслтин ӧдгä цагин кемджäн да[illegible] наукин болн техникин кӱц[illegible], олн-ämтнд керглгдг эд тавр кедж гаргългън хурдар ӧсд, эв-аргъ учрана. Эн тӧриг кӱцäхд химическ промыш[illegible]ностин ӧслтиг шулуду[illegible]ън ик нилчäн халдах зӧвтä.

Коммунистическ партьд, йоста гидг олн-ämтнä партьд, кӱч-кӧлсчнрин сä хääлгънäс талдан кӱсл уга. Цуг эврäннь ӱӱлдвртäн парть кӧдлмшчнрин болн крестьянмудин агъу кӱчтä чидлäр—„нарт делкäд хамгин айта гисн чидлäр" тӱшг авна, В. И. Ленин энӱг иигдж нерäдсмн. Эн—кӧдлмшч классин болн крестьянствин ниицäг, олн келн-ämтстä социалистическ государствин келн-ämтнä иньгллгъ батрулна, мана орн-нутгин цуг кӱч-кӧлсчнриг негдӱлäд, бӱрдäгъäд, сургъна, государств заллгънд, производств толгъаллгънд шунмгъагъар орлцлгънд [illegible]дниг дасхна.

Коммунистическ партин, энӱнä ленинск Центральн Комитетин дотр-дундин болн газадин политикиг, советск олн-ämтн нег дуугъар, ӱнн седклäрн дӧнъннä. Эн полит[illegible] социалистическ Тӧрскнä [illegible]чиг батруллгънд, энӱнä цуг материальн болн ухан-серлин чидлмӱдин цецгрлт, цуг нарт делкäд ни-тӧвкнӱн бääлгъ батруллгънд цецглджäхиг эн меднä.

Ода, орн-нутг КПСС-н XXI-ч хургт белдджäх цагт, советск олн-ämтн партин эргнд улм батар хамцдж, Тӧрскнäннь хӱвкишгин тӧлä, ӱӱдäгч алдр кӱч-кӧлснд эврäннь кӱчллгъäн холвджана. Болзгасн урд зурагъан кӱцäхин тӧлä, эдл-ахун болн культурн тосхлтд шин диилврмӱд бäрхин тӧлä кегч социалистическ дӧрлдäнä заль герлтäгъäр шатджана. Олн сай советск ämтс эврäннь ухагъан болн серлäн партюрн залдж, цуг эврäннь туургсн кер[illegible]дäн болн зӧрмг ӱӱлдврмӱдäн [illegible]нлä залгълдулна.

Партин ленинск туг советск олн-ämтиг уралан дуудна, терӱг коммунизмин диилврин ноолданур омгшана.

А. ШИШКОВ.